

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA‘LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI ABU RAYHON BERUNY
NOMIDAGI URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI**

**“QURILISH VA ARHITEKTURA SOHASIDAGI INNOVATSION
G‘OYALAR, INTEGRATSIYA VA TEJAMKORLIK”**

**УРГЕНЧСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АБУ РАЙХАНА БЕРУНИ**

**РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ, ИНТЕГРАЦИЯ
И ЭКОНОМИКА В ОБЛАСТИ
СТРОИТЕЛЬСТВА И АРХИТЕКТУРЫ»**

**IN THE NAME OF
ABU RAYHAN BERUNI
URGANCH STATE UNIVERSITY**

**“INNOVATIVE IDEAS, INTEGRATION,
AND ECONOMY IN THE FIELD OF
CONSTRUCTION AND
ARCHITECTURE”
SCIENTIFIC AND PRACTICAL
REPUBLICAN CONFERENCE**

**MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
1-TO‘PLAMI**

TASHKILY QO‘MITASI:

RAIS:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti rektori v.v.b.,
professor - **S.U. Xodjaniyazov**

HAMRAISLAR:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti ilmiy ishlar va
innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, PhD, dotsent - **Z.Sh. Ibragimov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti xalqaro hamkorlik
bo‘yicha prorektori, f-m.f.d., professor - **G‘.U. Urazboyev**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, Texnika fakulteti
dekani, f-m.f.n., dotsent - **M.Q. Qurbanov**

Toshkent davlat transport universiteti, Avtomobil yo‘llari muhandisligi
fakulteti dekani, t.f.d., professor - **A.X. Urokov**

Xorazm viloyati Qurilish va uy-joy kommunal xo‘jaligi boshqarmasi, Urganch
tuman bosh arxitektori - **R.B. Matmuratov**

ILMIY KOTIB:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, “Qurilish”
kafedrası dotsenti, PhD - **A.A. Qutliyev**

TASHKILY QO‘MITA A‘ZOLARI:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti yoshlar masalalari
va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha prorektori, PhD, dotsent - **D.I. Ibadullayev**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti moliya-iqtisod
ishlari bo‘yicha prorektori - **A. Atajanov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Qurilish”
kafedrası mudiri, t.f.n., dots. – **Q.K. Axmedov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Arxitektura”
kafedrası mudiri **R. Palvanov**

t.f.d., prof., R. Raximov, t.f.d., prof., B.Raxmonov, t.f.n., dots., K.Kuryozov, i.f.n., dots., N. Sattorov, a.f.n., dots., M. Setmamatov, a.f.f.d., dots., S. Atoshev, a.f.f.d., Sh. Abdullayeva, dots., Sh. Xo‘janiyozov, t.f.f.d., S. Sultanova, A. Atamuratov, A. Seyitniyozova, N. Kariyeva, S. Rajabov, S. Yusufov, A. Sobirov, X. Madirimov, X. Radjabov, I. Bekturdiyev, B. Radjapov, A. Xodjayazov, A. Matkarimov, M. Djumanazarova, R. Nafasov, Sh. Navruzov, Y. Tadjiyev, R. Sovutov, A. Samandarov, L. Yusupova, Sh. Masharipov, H. Bekchanov, D. Shalikaeva, S. Nurmuhammedov, I. Matnazarov, Q. Soburov, K. Yuldashev, A. Bobojonov, Sh. Nurimetov, H. Masharipova, S. Qurambayev, M. Ashurova, A. Shomurotov.

ILMIY-TEXNIK ANJUMAN DASTURIY QO‘MITASI:

Rais: “ARXITEKTURA, QURILISH, DIZAYN” ilmiy-amaliy jurnalining bosh muharriri, i.f.d., prof. **Nurimbetov Ravshan Ibragimovich**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universitetida 2025 yil 15-16-sentabr kunlari “Qurilish va arxitektura sohasidagi innovatsion g‘oyalar, integratsiya va tejamkorlik” mavzusidagi respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari kiritilgan.

To‘plamga kiritilgan maqolalar mazmuni, ilmiy salohiyati va keltirilgan dalillarning haqqoniyligi uchun mualliflar mas’uldirlar.

2. Hasanov M. Me'morchilik va shaharsozlik tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2015. – 188 b.
3. Жолдасова Ш. Городская среда и её художественные особенности. – Ташкент: Фан, 2018. – 143 с.
4. Cho'ponov A. Zamonaviy shaharsozlikda innovatsion yondashuvlar // Samarqand davlat universiteti ilmiy axborotlari. – 2021. – №2. – B. 56–64.
5. Islomova N. O'zbek shaharlarida art-ob'ektlar qo'llanilishi // O'zbekiston badiiy akademiyasi ilmiy jurnali. – 2022. – №1. – B. 45–52.
6. Lynch K. The Image of the City. – Cambridge: MIT Press, 1960. – 194 p.
7. Jacobs J. The Death and Life of Great American Cities. – New York: Random House, 1961. – 458 p.
8. Cullen G. The Concise Townscape. – London: Routledge, 1961. – 200 p.
9. Holbrook A. Urban Aesthetics: Theory and Practice. – London: Springer, 2019. – 276 p.
10. UNESCO. Culture: Urban Future. Global Report on Culture for Sustainable Urban Development. – Paris: UNESCO Publishing, 2016. – 316 p.

ART-OBYEKT TUSHUNCHASI VA UNI SHAHARSOZLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDAGI XUSUSIYATLARI, QO'LLANILISH ISTIQBOLLARI

Tursunov Shavkat Sharibjonovich

Namangan davlat texnika universiteti, “Chizma geometriya va muhandislik
kompyuter grafikasi” kafedrasida dotsenti

Annotatsiya

Maqolada art-obyekt tushunchasining nazariy asoslari, uning shaharsozlik muhitida qo'llanilishi hamda xorijiy tajribalar tahlil qilinadi. Shahar estetikasi, ijtimoiy-psixologik ta'sir, iqtisodiy samaradorlik va ekologik barqarorlik kontekstida art-obyektlarning istiqbollari ko'rsatib berilgan.

Аннотация

В статье анализируются теоретические основы концепции арт-объекта, его применение в градостроительной среде и зарубежный опыт. Показаны перспективы арт-объектов в контексте эстетики города, социально-психологического воздействия, экономической эффективности и экологической устойчивости.

Abstract

The article analyzes the theoretical foundations of the concept of an art object, its application in the urban environment, and foreign experience. The prospects of art objects in the context of urban aesthetics, socio-psychological impact, economic efficiency, and environmental sustainability are shown.

Kalit so‘zlar

art-obyekt, shaharsozlik, urbanistika, jamoat san’ati, placemaking, xalqaro tajriba.

Ключевые слова

арт-объект, градостроительство, урбанистика, общественное искусство, плацемика, международный опыт.

Keywords

art object, urban planning, urbanism, public art, placemaking, international experience.

Kirish

Art-obyekt fenomeni zamonaviy postmodern san’at kontekstida shakllangan bo‘lsa-da, bugungi kunda u shaharsozlikning ajralmas qismiga aylangan. Xorijiy shaharsozlik tajribasi ko‘rsatadiki, art-obyektlar estetik marker bo‘lishdan tashqari, ijtimoiy integratsiya va iqtisodiy rivojlanish omiliga ham aylanmoqda.

Art-obyekt — bu badiiy qiymatga ega bo‘lgan va tomoshabin bilan hissiy o‘zaro ta’sirga mo‘ljallangan predmetdir. Art-obyekt interyerda, shahar yoki landshaft muhitida joylashtirilishi mumkin; u utilitar (amaliy) funksiyaga ega bo‘lishi yoki umuman funksional bo‘lmasligi, balki amaliy predmetning badiiy bezagi sifatida xizmat qilishi ham mumkin. Art-obyektlarda ifoda vositalarining keng doirasi qo‘llaniladi: me’morchilik, bog‘-park san’ati, haykaltaroshlik, installyatsiya, grafitiy, video-art, multimediyali san’at va boshqalar.

Zamonaviy postmodern madaniyatida art-obyekt klassik “san’at asari” tushunchasini almashtiradi.

Asosiy qism

Art-obyektlar zamonaviy shahar muhitida ikki tomonlama ahamiyatga ega: bir tomondan, ular makonga estetik joziba va betakrorlik baxsh etsa, ikkinchi tomondan, funksional element sifatida xizmat qiladi. Bunday ob’ektlar jamoat joylari, xiyobonlar, maydonlar va interyerlarda shahar aholisining turmush tarziga bevosita ta’sir ko’rsatadi.

Nazariy asos:

- R.Krauss art-obyektlarni “kengaytirilgan maydon” doirasida arxitektura va landshaft bilan integratsiyalashgan shaklda tahlil qiladi.

- N.Borrio nazariyasiga ko’ra, art-obyektning qiymati ijtimoiy aloqalarda va odamlarni birlashtirish xususiyatida yotadi.

- C.Bishop installyatsiya san’atining tajribaviy xususiyatlarini ta’kidlab, tomoshabinni faollikka undashini ko’rsatadi.

Placemaking konsepsiyasi va uning shaharsozlikdagi roli

Placemaking – bu urbanistika yondashuvi bo’lib, u shahar makonlarini inson markaziga qaratilgan, ijtimoiy faol va madaniy mazmunli hududlarga aylantirishni maqsad qiladi. Bu jarayonda jamoatchilik ishtiroki asosiy o’rin tutadi, ya’ni hududni loyihalash va rivojlantirishda mahalliy aholining fikri inobatga olinadi. Placemaking shunchaki landshaft dizayni emas, balki makonni odamlar sevib foydalanadigan, identitet yaratadigan va ijtimoiy birlashuvni kuchaytiradigan jarayon sifatida qaraladi.

Xorijiy tajribalar shuni ko’rsatadiki, placemaking jarayonida art-obyektlar nafaqat estetik marker, balki ijtimoiy faoliyatni jonlantiruvchi vosita bo’lib xizmat qiladi.

Misol uchun:

- Superkilen Park (Kopengagen, Daniya) – turli millatlar madaniyatini ifodalovchi art-obyektlar va dizayn elementlari jamlangan maydon.

- Times Square (Nyu-York, AQSh) – avtomobil yo‘llari qisqartirilib, piyodalar uchun keng jamoat joylari yaratilgan.

- Chicago Placemaking dasturi – mahalliy aholining bevosita ishtirokida kichik jamoat maydonlari, art-obyektlar va installyatsiyalar yaratilgan. Bunda ko‘pincha art-obyektlar 'estetik marker' sifatida namoyon bo‘ladi, ya’ni ular makonning go‘zalligini belgilab, odamlar uchun esda qolarli vizual signal va identitet ramziga aylanadi.

Shaharsozlik muhitida art-obyektlarning funksiyalari:

1. Estetik va identifikatsion.
2. Kommunikativ va ijtimoiy integratsion.
3. Madaniy-ma’rifiy.
4. Psixologik-terapevtik.
5. Iqtisodiy va turistik.
6. Ekologik va barqarorlikka yo‘naltirilgan.

Art-obyektlarning funksiyalari, shakllari va qo‘llanilishi

Funksiya	Shakllar	Qo‘llanilish sohasi	Misollar
Estetik	Haykal, mural, yorug‘lik installyatsiyasi	Shahar markazlari	Cloud Gate (Chikago, AQSh)
Kommunikativ	Interaktiv installyatsiyalar	Jamoat maydonlari	The Bay Lights (San-Fransisko, AQSh)
Madaniy-ma’rifiy	Memorial, tematik installyatsiyalar	Muzey hududlari	Holokost memoriali (Berlin)
Psixologik	Sensor-art, landshaft installyatsiyasi	Parklar	Yayoi Kusama Infinity Room (Yaponiya)

Iqtisodiy	Festival, biyennale	Madaniy markazlar	Venetsiya Biennalesi (Italiya)
Barqarorlik	Reuse-art, ekologik installyatsiyalar	Ekoparklar	Superkilen Park (Kopengagen, Daniya)

Xorijiy modellarning qo‘llanilishi:

1. AQSh tajribasi (Placemaking modeli). National Endowment for the Arts (NEA) tomonidan ilgari surilgan “Creative Placemaking” konsepsiyasi art-obyektlarni nafaqat shahar bezagi, balki ijtimoiy-iqtisodiy faollik generatori sifatida talqin etadi.

2. Yevropa tajribasi (Madaniy klasterlar). Berlin, Barselona va Kopengagen kabi shaharlarda art-obyektlar madaniyat va ekologiya bilan uyg‘unlashtiriladi. Masalan, Superkilen Park (Daniya) turli xalqlarning madaniy belgilarini birlashtirgan art-obyektlar majmuasidan tashkil topgan.

3. Yaponiya modeli (Texnologik-art). Yaponiyada teamLab Borderless muzeyi AR/VR texnologiyalari asosida yaratilgan immersiv art-obyektlar bilan mashhur.

Istiqbollari:

- AR/VR texnologiyalar asosida immersiv installyatsiyalar.
- Jamoat san’atini turizm va iqtisodiy rivojlanish bilan uyg‘unlashtirish.
- Barqaror materiallardan yasalgan ekologik art-obyektlarni kengaytirish.
- Mahalliy hamjamiyatlar ishtirokida “placemaking” jarayonlarini kuchaytirish.

Xulosa

Art-obyektlar shaharsozlik muhitini nafaqat estetik jihatdan boyitadi, balki ijtimoiy va iqtisodiy kapital yaratishda ham muhim rol o‘ynaydi. Xorijiy modellardan kelib chiqib, O‘zbekiston shaharlarida art-obyektlarni joylashtirish madaniy xilma-xillikni aks ettirish, turizmni rivojlantirish va barqaror urbanistik muhit yaratish yo‘lida samarali vosita bo‘lishi mumkin.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Krauss R. Sculpture in the Expanded Field. – Cambridge, MA: The MIT Press, 1979. – B. 30–44.
2. Bourriaud N. Relational Aesthetics. – Dijon: Les Presses du Réel, 1998. – 125 b.
3. Bishop C. Installation Art: A Critical History. – London: Tate, 2005. – 144 b.
4. Lynch K. The Image of the City. – Cambridge, MA: MIT Press, 1960. – 194 b.
5. Gehl J. Cities for People. – Washington, DC: Island Press, 2010. – 288 b.
6. National Endowment for the Arts. Creative Placemaking. – URL: <https://www.arts.gov/sites/default/files/CreativePlacemaking-Paper.pdf> (murojaat sanasi: 28.08.2025).
7. UN-Habitat. Global Public Space Toolkit: From Global Principles to Local Policies and Practice. – URL: <https://unhabitat.org/global-public-space-toolkit-from-global-principles-to-local-policies-and-practice> (murojaat sanasi: 28.08.2025)

AN‘ANAVIY VA BIM LOYIHALASH TEXNOLOGIYALARI INTEGRATSIYASI

Matniyazov Z.E. PhD, professor,

E-mail: zafar18@mail.ru

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti

Bo‘ronov N.S. PhD, dotsent,

E-mail: nbsarch2019@gmail.com

Alfraganus universiteti

Annotatsiya

Mazkur maqolada Urganch davlat pedagogika instituti uchun mo‘ljallangan 1000 o‘rinli yangi o‘quv binosi loyihasi arxitektura, funksional va texnologik mezonlar asosida tahlil etilgan. Tadqiqot jarayonida xalqaro va milliy tajribalar o‘rganilib, ularning ijobiy jihatlari mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan. Loyihada an‘anaviy uslublar bilan birga zamonaviy BIM texnologiyalari va sun‘iy intellekt vositalari qo‘llanilgan. Loyiha-smeta hujjatlari Davlat ilmiy-texnika dasturlari